

آگاهی‌سنجی از مسئولین مرتبط با امر مناسب‌سازی شهری برای افراد دارای ناتوانی در شهرداری، شهر تهران سال ۱۳۹۳

سیده‌نقیسه عسکری‌نژاد

کارشناس ارشد مدیریت توانبخشی، گروه آموزشی مدیریت توانبخشی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
کیانوش عبدی

دانشجوی دکتری مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، مربی گروه آموزشی مدیریت توانبخشی،
دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

اصغر مکارم

بورده تخصصی گوش، حلق و بینی، استادیار، گروه آموزشی مدیریت توانبخشی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
عنایت‌اله بخشی

استادیار در آمار زیستی، گروه آموزشی آمار زیستی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
مهدی امیری

کارشناس ارشد مدیریت توانبخشی، اداره کل سلامت، شهرداری، تهران، ایران

مقدمه

بر طبق گزارش اخیر منتشر شده از سازمان بهداشت جهانی، در حال حاضر ۱۵ درصد از جمعیت جهان یعنی بیش از یک میلیارد نفر دارای ناتوانی می‌باشند (براساس تخمین جمعیت جهان در سال ۲۰۱۰). در حالی که در گزارش قبلی در سال ۱۹۷۰ در حدود ۱۰ درصد تخمین زده شده بود (۱) اما فقط ۱۵-۵ درصد از افراد دارای ناتوانی در کشورهای در حال توسعه به وسایل کمکی دسترسی دارند (۲).

در ایران تعداد افراد دارای ناتوانی بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ برابر با ۱۰۱۷۶۵۹ نفر می‌باشد که تعداد ۶۳۷۳۵۷ (۶۲ درصد) را مردان و ۳۸۰۳۰۲ (۳۸ درصد) زنان تشکیل می‌دهند (۳).

مسائل و مشکلات افراد دارای ناتوانی باید با نگاهی جامع مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. این مشکلات را می‌توان در دو حالت مشکلات ساختاری (عینی) و ذهنی مورد بررسی قرار داد. نگرش تبعیض‌آمیز و پیش‌داوری جامعه نسبت به افراد دارای ناتوانی و نگرش و طرز تلقی منفی فرد دارای ناتوانی نسبت به خودش از مهم‌ترین مشکلات این قشر به شمار می‌رود (۴). برای رفع این مشکل باید ساختارهای عینی زندگی برای افراد دارای ناتوانی مناسب‌سازی شود. مناسب کردن محیط کار، خیابان و مکان‌های

فراغتی و مؤسسات ارائه‌کننده خدمات آموزشی، درمانی و فراغتی، شرط لازم بهبود زندگی افراد دارای ناتوانی می‌باشد (۵). سازگار ساختن محیط شهری با نیازهای معلولان در واقع بازگرداندن آنها به اجتماع، زندگی و فعالیت است (۶). در واقع این جامعه است که می‌تواند فرد دارای ناتوانی را از شرکت در اجتماع باز دارد و یا با ایجاد بستری مناسب حضور آنان را تسهیل سازد (۷).

مفهوم "برابری فرصت‌ها" یک مفهوم کلیدی است که در سال‌های اخیر قرن بیستم در ادبیات جهانی به ویژه در مجامع بین‌المللی و سازمان ملل متحد مورد استفاده قرار گرفته است. بر اساس این مفهوم تمام جوامع نسبت به همه شهروندان خود التزام خواهند داشت تا در همه ابعاد آموزشی، بهداشتی، ارتباطات، مسکن، زندگی مدنی و سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و... زمینه‌های برقراری فرصت‌های مساوی برای همه را فراهم سازند. در این صورت، گروهی از افراد جامعه مورد غفلت قرار نخواهند گرفت و نگاه جامعه به افرادی که ممکن است به دلایلی همچون دیگران نباشند یا رفتار نکنند، نگاه یکسان و بدون تبعیضی خواهد بود. امروزه امکان دسترسی برای همه به عنوان یک ضرورت اساسی شناخته شده است و برای تحقق بخشیدن به این امر تلاش‌هایی در سراسر جهان صورت می‌گیرد.

در سطح بین‌المللی، سازمان ملل اقدام به تصویب قوانینی در رابطه با حقوق و برابری فرصت‌ها برای افراد معلول نموده است (۸). از جمله کنوانسیون پنجاه ماده‌ای حقوق افراد کم‌توان بود که ماده نهم آن در رابطه با دسترسی می‌باشد و در تاریخ سیزدهم دسامبر ۲۰۰۶ در صحن علنی مجمع عمومی سازمان ملل با اکثریت آراء به تصویب رسید (۹). ایران نیز در سال ۱۳۸۷ در روز جهانی معلولان به این کنوانسیون پیوست (۸). بنابر این کنوانسیون، جامعه می‌بایست پاسخگوی نیازهای افراد کم‌توان باشد و امکان زندگی مستقل با کمترین محدودیت و بهترین کیفیت ممکن را برای ایشان فراهم کند تا بتوانند همانند دیگر گروه‌های جامعه از خدمات و تسهیلات اجتماعی برخوردار شوند (۱۰).

هدف نهایی در مقرراتی که از سوی سازمان ملل متحد برای حقوق حرکتی معلولان و سالمندان تهیه شده، مشارکت و برابری کامل است که دلالت بر آن دارد که فضاهای شهری باید طوری طراحی شوند که گروه‌های خاصی از مردم به دلیل معلولیت‌شان از استفاده از آنها محروم نشوند.

از سویی دیگر، با توجه به اهمیت مشارکت حداکثری سرمایه‌های انسانی یک جامعه در توسعه پایدار، ارزش و اهمیت توجه به محیط‌های بدون مانع و قابل دسترس برای حضور و مشارکت اجتماعی افراد دارای معلولیت و ناتوانی که حجم قابل توجهی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهد، روشن می‌شود و می‌توان گفت دستیابی به اهداف چشم‌انداز ایران ۱۴۰۰ را تسهیل می‌سازد.

در این صورت است که حقوق بشر و احترام به کرامت انسانی در جامعه رعایت می‌شود و رشد و شکوفایی جامعه را باعث می‌شود و نگرش مثبت در اعضای جامعه و خود افراد دارای ناتوانی نسبت به آنها ایجاد می‌گردد. پس ضرورت انجام اقدامات مناسب‌سازی در جامعه احساس می‌شود. این مهم تحقق نخواهد یافت مگر آنکه مسئولان، طراحان و برنامه‌ریزان آگاهی مناسب از وضعیت این شهروندان داشته باشند و همواره با دید مثبت، راهکارهایی را جهت حل مشکلات و رفع نیازهای معلولان در برنامه‌های خود لحاظ کنند.

اما انسان، موجودی پایبند عادت است. افراد هنگامی که با پدیده تغییر روبه‌رو می‌شوند، عادت به

صورت منعی در می‌آید که در برابر پدیده تغییر ایستادگی می‌کند. برای از بین بردن منابع یا عواملی که در برابر پدیده تغییر مقاومت می‌کنند روش‌هایی وجود دارد. یکی از این روش‌ها آموزش و ارتباطات است. برای از بین بردن مقاومت باید با کارکنان و اعضای سازمان ارتباط برقرار کرد و علت ایجاد تغییر را به آنان تفهیم کرد و دلایل آن را برشمرد. از طرفی در هر کاری داشتن آگاهی یک ضرورت برای انجام درست آن است. به همان ترتیب نیز ناآگاهانه عمل کردن انسان را از هدف دورتر و حاصل کار او را بی‌فایده می‌سازد. لذا انسان در هر گامی به آگاهی نیازمند است و نیاز انسان به آنچه که بتواند او را در مسیر صحیح نگه دارد و از بیراهه رفتن باز دارد، یک نیاز حقیقی است. به هر صورت آگاهی به عنوان گام نخستین و اساسی در هر اقدامی ضروری است.

در کشورهای در حال توسعه، در جایی که ۸۰ درصد افراد دارای ناتوانی در آن زندگی می‌کنند، موانع هنوز وجود دارد. نتایج بررسی شهرهای کشور ما نیز که در پژوهشی توسط سازمان بهزیستی کشور در سال ۱۳۸۹ انجام شد، بیانگر این واقعیت است که امکان دسترسی برای افراد دارای ناتوانی در استان تهران ۲۴ درصد و میانگین مناسب‌سازی محیط فیزیکی و مبلمان شهری با میزان ۳ درصد در میان کمترین میزان دسترسی قرار دارد (۱۱).

از سویی دیگر در تبصره دوم قانون جامع حمایت از حقوق معلولان تأکید بر این دارد که شهرداری‌ها موظفند از صدور پروانه احداث و یا پایان کار برای آن تعداد از ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابری که استانداردهای تخصصی مربوط به معلولان را رعایت نکرده باشند، خودداری نمایند (۱۲).

به رغم تمام این تلاش‌ها و مواد قانونی و الزام‌آور دیگر مبنی بر وظیفه شهرداری‌ها در حیطه مناسب‌سازی، در لایحه برنامه پنجساله شهرداری تهران (۹۲-۱۳۸۸) توجه کافی به اقدامات برنامه‌ریزی شهرداری تهران در موضوع مناسب‌سازی فضاهای شهری برای معلولان به عمل نیامد (۱۳).

در ایران تحقیقات بسیار کمی در این رابطه در بین مسئولین و کارشناسان شهرداری به انجام رسیده است. از جمله می‌توان به پژوهش شایسته‌مقدم و همکاران (۵) و بابازاده (۷) اشاره کرد که به تعیین میزان آگاهی در بین مدیران شاغل در سازمان‌های دولتی شهر اصفهان پرداخته‌اند.

از این رو تحقیق حاضر به بررسی آگاهی مسئولین و کارشناسان مرتبط با امر مناسب‌سازی در شهرداری شهر تهران خواهد پرداخت.

روش‌ها

در این مطالعه توصیفی - تحلیلی که با روش مقطعی انجام گردید، جامعه آماری تمامی مسئولین و کارشناسانی (و یا پرسنلی که مدرک دیپلم و فوق دیپلم داشتند اما بدلیل سابقه کاری، وظیفه کارشناسی انجام می‌دادند) است که در ارتباط با امر مناسب‌سازی در شهرداری شهر تهران و مناطق ۲۲ گانه در یکی از معاونت‌های معماری و شهرسازی، فنی و عمرانی، حمل و نقل و ترافیک یا ستاد مناسب‌سازی در سال ۱۳۹۳ مشغول به فعالیت بودند. معیارهای ورود عبارت بودند از: محل فعالیت مسئولین و کارشناسان که می‌بایست در یکی از معاونت‌های شهرسازی و معماری، فنی و عمرانی و حمل و نقل و ترافیک و یا در ستاد

مناسب‌سازی شهرداری شهر تهران در سال ۱۳۹۳ و حیطة عملکرد آنان که بایستی در ارتباط با امر مناسب‌سازی می‌بود. معیارهای خروج شامل عدم رضایت مسئولین و کارشناسان برای شرکت در پژوهش و تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها توسط آنان بود. تعداد افراد شرکت کننده ۱۷۸ نفر بودند که از طریق سرشماری وارد پژوهش شدند.

برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته به انضمام متغیرهای فردی استفاده شد. به ستاد مناسب‌سازی شهرداری و شهرداری ۲۲ منطقه شهر تهران مراجعه شد. پس از دریافت مجوز، از نمونه‌های مورد پژوهش کسب رضایت گردید و پس از جلب مشارکت آنان، پرسشنامه‌ها را اختیار مسئولین و کارشناسان قرار داده شد و پس از تکمیل توسط خود نمونه‌های پژوهش، جمع‌آوری گردیدند.

در این پژوهش ملاحظات اخلاقی با انجام اقدامات ذیل لحاظ گردید: جهت ورود به معاونت‌های مربوطه، اهداف پژوهش برای مسئولین توضیح داده شده و از آنها مجوز لازم دریافت شد. محقق خود را به معاونت‌های مورد پژوهش معرفی کرد و نحوه انجام پژوهش و هدف از اجرای آن را توضیح داد. جمع‌آوری داده‌ها با موافقت و همکاری معاونت‌های مورد پژوهش انجام شد. به نمونه‌های مورد پژوهش اطمینان داده شد که اطلاعات گردآوری‌شده محرمانه تلقی می‌شود و در زمان تحلیل داده‌ها از ذکر نام آنها خودداری خواهد شد. کلیه افراد مورد پژوهش جهت ادامه شرکت در پژوهش و یا انصراف از آن آزاد بودند. به افراد شرکت کننده در پژوهش توضیح داده شد که در صورت تمایل می‌توانند از نتایج تحقیق بهره‌مند شوند.

پرسشنامه سنجش میزان آگاهی به انضمام متغیرهای فردی در مطالعه مورد استفاده قرار گرفت. بخش متغیرهای فردی دارای ۷ آیتم شامل سن، جنس، میزان تحصیلات، حوزه محل فعالیت، سمت، سابقه کاری و میزان آشنایی با افراد دارای ناتوانی بود. پرسشنامه دارای ۹ سؤال چهارگزینه‌ای جهت سنجش میزان آگاهی مسئولین از مقوله مناسب‌سازی می‌باشد که در هر سؤال یکی از گزینه‌ها صحیح‌ترین گزینه بوده است. میزان روایی محتوایی پرسشنامه با کسب نظر ۱۱ نفر از متخصصین آشنا با امر مناسب‌سازی، با استفاده از روش لاوشه ۰/۸۱ محاسبه شد. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه‌ها روش آزمون- باز آزمون مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه‌ها مجدداً به فاصله ۱۰ روز توسط ۱۵ نفر از نمونه‌های پژوهش تکمیل گردید. سپس از شاخص ضریب همبستگی درون‌طبقه‌ای (ICC) و آلفای کرونباخ استفاده شد. طبق آن ضریب همبستگی ۰/۸۴ و میزان آلفای کرونباخ ۰/۶۶ تعیین شد.

جهت محاسبات و تحلیل‌های آماری نرم‌افزار اسپ‌اس‌اس (SPSS) نسخه ۲۲ مورد استفاده قرار گرفت. جهت مقایسه میزان آگاهی افراد در گروه‌های مختلف از آنالیز واریانس و T مستقل استفاده شد. جهت توصیف داده‌ها از آمارهای توصیفی میانگین، انحراف معیار و درصد استفاده گردید.

نتایج

جدول شماره (۱) ویژگی‌های فردی مسئولین و کارشناسان مرتبط با امر مناسب‌سازی در شهرداری شهر تهران در سال ۱۳۹۳ را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱). ویژگی‌های فردی مسئولین و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه شهر تهران - سال ۱۳۹۳

ویژگی	توصیف	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۱۰۵	۵۹
	زن	۷۳	۴۱
سن	۲۰-۲۶ سال	۱۱	۶/۲
	۲۷-۳۳ سال	۸۳	۴۶/۶
	۳۴-۴۰ سال	۴۴	۲۴/۷
	۴۱-۴۷ سال	۲۴	۱۳/۵
	۴۸-۵۴ سال	۹	۵/۱
	۵۵ سال و بالاتر	۷	۳/۹
میزان تحصیلات	دیپلم	۴	۲/۲
	فوق دیپلم	۱۳	۷/۳
	کارشناسی	۸۵	۴۷/۸
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۷۶	۴۲/۷
سمت	مسئول	۳۷	۲۰/۸
	کارشناس	۱۴۱	۷۹/۲
محل فعالیت	ستاد مناسب‌سازی شهرداری	۱۶	۹
	معاونت معماری و شهرسازی	۷۶	۴۲/۷
	معاونت فنی و عمرانی	۵۷	۳۲
	معاونت حمل و نقل و ترافیک	۲۹	۱۶/۳
سابقه کار	۱-۵ سال	۵۵	۳۰/۹
	۶-۱۱ سال	۷۱	۳۹/۹
	۱۲-۱۷ سال	۲۶	۱۴/۶
	۱۸-۲۳ سال	۱۶	۹
	۲۴ سال و بالاتر	۱۰	۵/۶
داشتن آشنایی با معلولیت	بلی	۱۳۹	۷۸/۱
	خیر	۳۹	۲۱/۹
مجموع		۱۷۸	۱۰۰

طبق جدول شماره (۲) که توزیع نمره آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری شهر تهران در سال ۱۳۹۳ را نشان می‌دهد، میزان آگاهی در ۱۶ نفر (۹ درصد) از نمونه‌های مورد پژوهش در سطح ضعیف، در ۶۰ نفر (۳۳/۷ درصد) در سطح متوسط و در ۱۰۲ نفر (۵۷/۳ درصد) در سطح خوب قرار داشته است.

جدول شماره (۳) توزیع نمره آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری شهر تهران در سال ۱۳۹۳ را بر حسب متغیرهای فردی نشان می‌دهد.

همان‌گونه که جدول شماره (۴) نشان می‌دهد، رابطه بین آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری با متغیرهای فردی جنسیت، سمت و آشنایی با معلولیت بررسی شده است. در مورد متغیر فردی جنسیت، ابتدا از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر بودند ($P-V=0/18$). سپس آزمون تی مستقل جهت مقایسه دو گروه مورد استفاده قرار گرفت. اختلاف معنی‌دار بین دو جنس وجود نداشت ($P-V=0/88$).

در مورد متغیر فردی سمت، از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر بودند ($P-V=0/59$). سپس از آزمون تی مستقل جهت مقایسه دو گروه استفاده کردیم. بین دو گروه اختلافی وجود نداشت ($P-V=0/44$).

در رابطه با متغیر فردی آشنایی با معلولیت، ابتدا از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر نبودند ($P-V=0/06$). سپس از آزمون تی مستقل جهت مقایسه دو گروه استفاده کردیم. اختلاف معنی‌دار بین دو گروه وجود داشت ($P-V=0/02$). میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان آشنا با معلولیت بیشتر از مسئولین و کارشناسانی بود که آشنایی نداشتند.

جدول شماره (۲). توزیع نمره آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه، شهر تهران-سال ۱۳۹۳

نگرش	تعداد	درصد
ضعیف	۱۶	۹
متوسط	۶۰	۳۳/۷
خوب	۱۰۲	۵۷/۳
مجموع	۱۷۸	۱۰۰

جدول شماره (۳). توزیع نمره آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه بر حسب متغیرهای فردی، شهر تهران - سال ۱۳۹۳

ویژگی	توصیف	تعداد	میانگین
جنس	مرد	۱۰۵	۱/۹۵±۶/۴۹
	زن	۷۳	۲/۲۸±۶/۴۴
سمت	مسئول	۳۷	۲/۰۳±۶/۷۰
	کارشناس	۱۴۱	۲/۱۰±۶/۴۰
آشنایی با معلولیت	بلی	۱۳۹	۱/۹۰±۶/۷۰
	خیر	۳۹	۲/۵۰±۵/۶۴
رده‌های سنی	۲۰-۲۶ سال	۱۱	۲/۵۴±۵/۶۴
	۲۷-۳۳ سال	۸۳	۲/۱۸±۶/۳۳
	۳۴-۴۰ سال	۴۴	۱/۸۴±۶/۶۸
	۴۱-۴۷ سال	۲۴	۲/۲۴±۶/۷۹
	۴۸-۵۴ سال	۹	۱/۵۰±۶/۶۷
	۵۵ سال و بالاتر	۷	۱/۸۰±۶/۷۱
میزان تحصیلات	دیپلم	۴	۲/۰۶±۵/۷۵
	فوق دیپلم	۱۳	۲/۴۱±۴/۸۵
	کارشناسی	۸۵	۲/۱۰±۶/۵۲
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۷۶	۱/۹۲±۶/۷۲
محل فعالیت	ستاد مناسب‌سازی	۱۶	۱/۵۱±۷/۵۰
	معاونت معماری و شهرسازی	۷۶	۲/۰۰±۶/۷۸
	معاونت فنی و عمرانی	۵۷	۲/۲۸±۵/۸۸
	معاونت حمل‌ونقل و ترافیک	۲۹	۱/۸۶±۶/۲۴
سابقه کاری	۱-۵ سال	۵۵	۲/۰۸±۶/۱۱
	۶-۱۱ سال	۷۱	۲/۳۰±۶/۳۹
	۱۲-۱۷ سال	۲۶	۱/۸۴±۷/۱۲
	۱۸-۲۳ سال	۱۶	۱/۵۷±۷/۰۶
	۲۴ سال و بالاتر	۱۰	۱/۴۹±۶/۳۰

جدول شماره (۴). رابطه آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه با متغیرهای فردی جنسیت، سمت و آشنایی با معلولیت، شهر تهران- سال ۱۳۹۳

ویژگی	لون تست		تی تست	
	مقدار F	Pvalue	مقدار T	درجه آزادی
جنسیت	۱/۷۹	۰/۱۸	۰/۱۵	۱۷۶
سمت	۰/۲۹	۰/۵۹	۰/۷۷	۱۷۶
آشنایی با معلولیت	۷/۸۶	۰/۰۰۶	۲/۴۵	۵۰/۹۵

جدول شماره (۵) رابطه بین آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری با متغیرهای فردی سن، میزان تحصیلات، محل فعالیت و سابقه کاری را نشان می‌دهد. در مورد متغیر فردی سن، ابتدا از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر بودند ($P-V=0/26$). سپس از آنالیز واریانس (ANOVA) جهت مقایسه بین گروه‌ها استفاده کردیم. اختلافی وجود نداشت ($P-V=0/65$).

در رابطه با متغیر فردی میزان تحصیلات، ابتدا از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر بودند ($P-V=0/67$). سپس از آنالیز واریانس جهت مقایسه بین گروه‌ها استفاده کردیم. اختلاف معنی دار وجود داشت ($P-V=0/02$). از آزمون تعقیبی توکی جهت مقایسات دوتایی استفاده شد. اختلاف معنی دار بین دو گروه فوق دیپلم و کارشناسی در میزان آگاهی وجود داشت ($P-V=0/03$). همچنین اختلاف معنی دار بین دو گروه فوق دیپلم و کارشناسی ارشد و بالاتر در میزان آگاهی وجود داشت ($P-V=0/01$). مسئولین و کارشناسان دارای مدرک کارشناسی، کارشناسی ارشد و بالاتر آگاهی بیشتری در زمینه مناسب‌سازی نسبت به مسئولین و کارشناسان دارای مدرک فوق دیپلم دارا بودند.

در مورد متغیر فردی محل فعالیت، ابتدا از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر بودند ($P-V=0/19$). سپس از آنالیز واریانس جهت مقایسه بین گروه‌ها استفاده کردیم. اختلاف معنی دار وجود داشت ($P-V=0/01$). از آزمون کای ۲ جهت مقیاس‌های دوتایی استفاده شد. اختلاف معنی دار بین دو گروه ستاد مناسب‌سازی و معاونت فنی و عمرانی در میزان آگاهی وجود داشت ($P-V=0/03$). بدین معنی که مسئولین و کارشناسان مشغول به فعالیت در ستاد مناسب‌سازی شهرداری از آگاهی بیشتری در زمینه مناسب‌سازی نسبت به مسئولین و کارشناسان مشغول به کار در معاونت فنی و عمرانی برخوردار بودند.

در رابطه با متغیر فردی سابقه کاری، ابتدا از لون تست جهت برابری واریانس‌ها استفاده شد. واریانس‌ها برابر بودند ($P-V=0/06$). سپس از آنالیز واریانس جهت مقایسه بین گروه‌ها استفاده کردیم. اختلاف معنی دار وجود نداشت ($P-V=0/23$).

جدول شماره (۵). رابطه آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه با متغیرهای فردی سن، میزان تحصیلات، محل فعالیت و سابقه کاری، شهر تهران-سال ۱۳۹۳

آزمون مقایسه میانگین چند جامعه				
ویژگی	درجه آزادی	میانگین توان دوم گروه‌ها	مقدار F	P-value
سن	بین گروهی ۵	۲/۹۲	۰/۶۷	۰/۶۵
	درون گروهی ۱۷۲	۴/۳۸		
میزان تحصیلات	بین گروهی ۳	۱۳/۸۱	۳/۳۱	۰/۰۲
	درون گروهی ۱۷۴	۴/۱۸		
محل فعالیت	بین گروهی ۳	۱۵/۲۲	۳/۶۶	۰/۰۱
	درون گروهی ۱۷۴	۴/۱۵		
سابقه کاری	بین گروهی ۴	۶/۰۸	۱/۴۱	۰/۲۳
	درون گروهی ۱۷۳	۴/۳۰		

بحث

بر اساس جدول شماره (۲) میزان آگاهی از حقوق بیمار در اکثریت مسئولین و کارشناسان مورد مطالعه (۵۷/۳ درصد) در سطح خوب قرار داشته است که با نتایج مطالعات شایسته‌مقدم (۵) و بابازاده (۷) مطابقت دارد.

شایسته‌مقدم و همکاران (۵) پژوهشی توصیفی از نوع پیمایشی در سال ۱۳۹۰ با عنوان "نگرش مدیران نسبت به مناسب‌سازی معابر معلولان و موانع فرهنگی-اجتماعی اجرای طرح مناسب‌سازی در شهر اصفهان" انجام دادند. جامعه آماری متشکل از کلیه مدیران شاغل در سازمان‌های دولتی شهر اصفهان در سال ۱۳۹۰ به تعداد ۵۴ نفر بوده است. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردیده و نتیجه گرفته شده است که شاید مناسب‌سازی‌های انجام نشده به علت کمبود اعتبارات سازمان‌ها و یا نگرش منفی مدیران در زمینه مناسب‌سازی می‌باشد.

بابازاده (۷) نیز در پژوهشی توصیفی تحلیلی تحت عنوان "بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد مسئولین شهر اصفهان در امر متناسب‌سازی شهری برای معلولان" که در سال ۱۳۸۰ انجام داد، آگاهی مسئولین از نسبت به امر مناسب‌سازی را در سطح خوبی ارزیابی کرده بود. وی در تحقیق خود برای بررسی دیدگاه ۵۳ نفر از مسئولین برخی از ادارات دولتی شهر اصفهان، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده نمود.

این نتایج نشان می‌دهد که تلاش‌های فراوانی در شهرداری جهت آشنایی هر چه بیشتر مسئولین و کارشناسان در دست انجام است. به علاوه اینکه در سال‌های اخیر موضوع مناسب‌سازی بیش از پیش

مدنظر قرار گرفته است. بگونه‌ای که در سال ۲۰۰۶ کنوانسیون حقوق افراد کم‌توان توسط سازمان ملل متحد به تصویب رسید و توجه جهانیان را هرچه بیشتر به این موضوع جلب نمود. همچنین در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۸۳ قانون جامع حمایت از حقوق معلولان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید که در تبصره دوم آن تأکید بر این دارد که شهرداری‌ها موظفند از صدور پروانه احداث و یا پایان کار برای آن تعداد از ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابری که استانداردهای تخصصی مربوط به معلولان را رعایت نکرده باشند، خودداری نمایند. از طرفی می‌توان به نقش تاثیرگذار ستاد مناسب‌سازی فضاهای شهری برای معلولان جسمی حرکتی شهرداری تهران که در سال ۱۳۸۴ تشکیل شد، اشاره کرد که در راستای آشنایی هرچه بیشتر مسئولین شهرداری با مقوله مناسب‌سازی تلاش‌های فراوانی انجام داده است.

بر اساس جدول شماره (۴) که رابطه بین متغیرهای فردی جنسیت، سمت و آشنایی با معلولیت با نوع نگرش را در بین مسئولین و کارشناسان مرتبط با امر مناسب‌سازی در شهرداری مناطق ۲۲ گانه شهر تهران در سال ۱۳۹۳ سنجیده است، بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر جنسیت رابطه معنی‌دار وجود نداشت. این یافته همسو با نتیجه مطالعه بابازاده (۷) می‌باشد و نشان می‌دهد جنسیت عامل همبسته تعیین‌کننده در دریافت آگاهی در زمینه مناسب‌سازی نیست.

بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر سمت رابطه معنی‌دار وجود نداشت. در این زمینه، مطالعه دیگری با هدف مشابه با پژوهش حاضر یافت نشد.

همچنین بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر آشنایی با معلولیت رابطه معنی‌دار وجود داشت. بدین معنی که آنهایی که با معلولیت آشنایی داشتند نسبت به کسانی که عدم آشنایی خود را ذکر کرده بودند، آگاهی بهتری در زمینه مناسب‌سازی داشتند. این نتیجه می‌تواند از این موضوع نشأت گیرد که چون این افراد با معلولیت آشنایی دارند احتمالاً در مورد مشکلات و راه‌های رفع آن نیز اطلاع دارند، که یکی از راه‌های رفع مشکلات معلولان انجام مناسب‌سازی فضاهای شهری می‌باشد. به علاوه این نتیجه می‌تواند دال بر این مطلب باشد که افراد آشنا با معلولیت در مورد مشکلات و راه‌های رفع آن نیز اطلاع دارند و به اصل تساوی فرصت‌ها باور دارند و زندگی بدون مشکل در جامعه را حق افراد دارای ناتوانی می‌دانند. پس به راه‌های تحقق این مهم که از جمله آنها انجام مناسب‌سازی فضاهای شهری می‌باشد، اعتقاد دارند. در این زمینه، مطالعه دیگری با هدف مشابه با پژوهش حاضر یافت نشد.

جدول شماره (۵) رابطه بین متغیرهای فردی سن، میزان تحصیلات، محل فعالیت و سابقه کاری را با نوع نگرش در بین مسئولین و کارشناسان مرتبط با امر مناسب‌سازی در شهرداری مناطق ۲۲ گانه شهر تهران در سال ۱۳۹۳ بررسی کرده است. بر اساس این جدول، بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر سن رابطه معنی‌دار وجود نداشت. اما بابازاده (۷) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافته است که میزان آگاهی مسئولین در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال بیشتر از گروه سنی ۴۰ سال به بالا بوده است. این تفاوت می‌تواند دال بر این موضوع باشد که در سال انجام پژوهش بابازاده، مسئولینی که به تازگی فارغ‌التحصیل شده بودند به دلیل آشنایی بیشتر با رویکردهای جدید در رابطه با

مقوله مناسب‌سازی و توجه بیشتر به این گروه از افراد جامعه، بیشتر از سایر مسئولین با موضوع آشنایی داشته‌اند.

بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر میزان تحصیلات رابطه معنی‌دار وجود داشت. بدین معنی که مسئولین با مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد نسبت به سایرین با مدرک فوق دیپلم آگاهی بهتری در زمینه مناسب‌سازی داشتند. اما بابازاده (۷) در مطالعه خود اعلام کرده بود رابطه معنی‌دار بین میزان آگاهی و میزان تحصیلات وجود نداشته است. این تفاوت می‌تواند بدلیل تعداد نمونه در پژوهش بابازاده باشد. اکثر نمونه‌های بابازاده دارای مدرک کارشناسی بوده‌اند اما در پژوهش حاضر تقریباً نیمی از افراد دارای مدرک کارشناسی و نیمی مدرک کارشناسی ارشد داشته‌اند. همچنین دلیل این امر احتمالاً می‌تواند افزایش طول مدت تحصیل همراه با کسب تجربه بیشتر و روبرو شدن با موقعیت‌های مختلف بیشتر در بین افراد با مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد نسبت به مسئولین با مدرک فوق دیپلم باشد که این آر موجب می‌شود این افراد بیشتر با مطلب در ارتباط باشند و بیش از سایرین در بطن موضوع قرار گیرند.

همچنین بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر محل فعالیت رابطه معنی‌دار وجود داشت. بدین معنی که مسئولین و کارشناسان مشغول به کار در ستاد مناسب‌سازی شهرداری، نسبت به آنانی که در معاونت فنی و عمرانی مشغول به فعالیت هستند، آگاهی بهتری در زمینه مناسب‌سازی داشتند. دلیل این امر را می‌توان نزدیکی بیشتر اعضای ستاد با افراد دارای ناتوانی و آشنایی بیشتر آنان با مسائل این گروه از افراد و برگزاری جلسات مختلف در این زمینه دانست. در این رابطه، مطالعه دیگری با هدف مشابه با پژوهش حاضر یافت نشد.

در نهایت بین میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان شهرداری در ارتباط با امر مناسب‌سازی با متغیر سابقه کاری رابطه معنی‌دار وجود نداشت. این یافته همسو با مطالعه بابازاده (۷) می‌باشد.

محدودیت‌ها

از جمله محدودیت‌های انجام پژوهش، عدم وجود سابقه تحقیقاتی پیرامون رابطه میزان آگاهی با نحوه عملکرد در امر مناسب‌سازی در داخل و خارج بوده است. همچنین تکمیل عجولانه‌ی پرسشنامه توسط برخی از کارکنان از دیگر موارد بوده است. از طرفی با توجه به اینکه ابزار پژوهش پرسشنامه بوده است، ممکن است پاسخ کارکنان به سؤال‌های پژوهش تحت تأثیر شرایط محیط کار و یا برخی از ملاحظات اداری و شغلی قرار گرفته باشد.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌گردد سنجش رابطه میزان آگاهی با نحوه عملکرد در امر مناسب‌سازی با استفاده از سایر مدل‌های رابطه‌سنجی انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود بررسی و سنجش سایر مولفه‌های مؤثر بر امر مناسب‌سازی؛ همچون فرهنگ سازمانی، رضایت شغلی، الگوهای مدیریتی و تصمیم‌گیری و ... انجام گیرد. از سویی دیگر انجام مطالعات سیستماتیک پژوهش‌های انجام شده در زمینه مناسب‌سازی به منظور

شناخت بهتر این موضوع و نتیجه‌گیری دقیق و جامع‌تر و انجام مطالعات تطبیقی در زمینه مناسب‌سازی در سایر سازمان‌های مشابه با شهرداری پیشنهاد می‌گردد.

نتیجه‌گیری

میزان آگاهی مسئولین و کارشناسان دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر و همچنین افراد آشنا با ناتوانی و معلولیت در سطح بهتری نسبت به سایرین قرار داشت. شایسته است برنامه‌هایی جهت به خدمت گرفتن افراد با مدارج تحصیلی بالا و مرتبط با امر مناسب‌سازی و همچنین آشنا با پدیده ناتوانی تدوین گردد تا به انجام هر چه بهتر این امر مهم منتهی گردد. ارتباط بیشتر مسئولین و کارشناسان شهرداری با اعضای ستاد مناسب‌سازی می‌تواند به ارتقای سطح آگاهی آنان و در نتیجه جهت تسهیل هر چه بیشتر انجام فعالیت‌های مربوط به مناسب‌سازی کمک‌کننده باشد.

علاوه بر این، تبیین مسائل و مشکلات افراد دارای ناتوانی و راه‌حل‌های رفع آن نه تنها برای مسئولین و کارشناسان ادارات مختلف که در ارتباط با امر مناسب‌سازی وظیفه‌ای بر عهده دارند، بلکه برای عامه مردم از طرق مختلف، می‌تواند نگرش بهتری نسبت به این امر در جامعه ایجاد کند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از مسئولین و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه شهر تهران و مسئولین و کارشناسان ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی بهزیستی کشور که انجام پژوهش حاضر را امکان‌پذیر ساختند، کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

● این مقاله برگرفته از پایان‌نامه با عنوان «بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد مسئولین مرتبط با امر مناسب‌سازی شهری برای افراد دارای ناتوانی در شهرداری شهر تهران در سال ۱۳۹۳» می‌باشد.

منابع

1. World report on disability [Internet]: World Health Organization; 2011 Jan 1 [cited 2011 Jan 1]. Available from: http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/.
2. Assistive devices/technologies [Internet]: World Health Organization; 2010 Apr 5. Available from: <http://www.who.int/disabilities/technology/en/>.
3. 2011 Iranian Population and Housing Census [Internet]: Statistical Center of Iran; 2011 Dec 19. Available from: http://www.sci.org.ir/SitePages/report_90/gozaresh.aspx.
4. Regulations Equal opportunities [Internet]. first ed. Tehran: Technical Consulting Organization in Tehran; 1994.
5. ShayestehMoqaddam M, Esmaeeli R, Noori A. [Adjusting the Sidewalks for the People with Disability and Cultural Barriers to Its Implementation (persian)]. Sociology of Iran. 2011.
6. AfsahHoseini F. [Adjusting the Urban Furnitures (persian)]. National Conference adjusting the urban environment; Tehran: Janbazan Medical and Engineering Research Center; 2006.
7. BabaZadeh M. [Assessment of awareness, attitude and performance of responsables related to the urban modification for Handicapped in Esfahan (Persian)]. Thesis for master of science in rehabilitation managment: rehabilitation management department, university of social welfare and rehabilitation sciences; 2001.
8. Moradi M, Baghestani A, Tafaroshi F, RaeesDana M. [Check the status of people with disabilities access to facilities and public spaces all over the country(Persian)]. Tehran: state welfare organization, 2010.
9. Convention on the Rights ofPersons with Disabilities [Internet] 2006 Dec 6. Available from: <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>.
10. Zamanpour M, Hatamizafdeh N, Vameghi R, Bakhshi E. Assistive Technology needs assessment from adolescent students with hearing loss and their parents, Ahvaz city- 2013. Quarterly Journal of Rehabilitation. 2015;15(4):42-51. eng% @ 1607-2960% [2015].
11. [Appropriate state of buildings and public places, the physical environment and urban furniture across the country(Persian)]. Tehran: state welfare organization, 2010.
12. Kamanroodikajuri M. [structural pathology of management amd urban development: making appropriate Tehran spaces for the disabled(Persian)]. Urban management. 2010;8(25):99-114.
13. Read the rules and regulations of the modification of urban environment for people with disabilities [internet] 2014 Dec 2. Available from: <http://www.nezamqom.ir>.